

Kasım-Jomart Tokayev'in dış politikada temel rotaları

Özet. Kazakistan N.Nazarbayev sonrası siyasi alanda yerine K.Tokayev'ı bırakmıştır. Geçiş iktidar değişimi ile siyasi yönler de değişecek gibiydi. Fakat N.Nazarbayev kendi yönetimi sonrasında bir lider olarak K.Tokayev'i görmesi ile kendi yaklaşımlarına ortak bir lideri aradığını ve bulduğunu göstermekteydi. Her iki lider de yıllardır aynı siyasi alanda ortak hareket etmiş ve bir-birini desteklemiştir. Bir-birini çok iyi tanıdığını da vurgulamak gerekir. N.Nazarbayev dönemi K.Tokayev ülkenin Dış İşler Bakanı görevini üstlenmiştir. Bununla birlikte çok sayıda siyasi görüşmelerde danışarak hareket etmiştir. Her iki lider arasındaki ilişkiler Kazakistan'ın bağımsızlığı ile birlikte başlamıştır. Kazakistan'ın yasal düzenlemeleri ile yeni yasal norm ve standartları arasında uyumun sağlanması amaçlayan girişimleri de beraberinde yürütmüştür. İki taraf arasında yapılan planlı görüşmeler bakanlar seviyesi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda Kazakistan'ın dış ülkeler temsilcileri arasında farklı görüşmelere beraber düzenlemiştir. Hatta Hazar Denizi statüsü sorunu görüşmeleri gibi ciddi konularda hemfikir olmuşlardır. Araştırma neticesine göre K.Tokayev N.Nazarbayev'in siyasi görüşlerini devam ettiren bir lider olarak ortaya çıkmaktadır. Çok vektörlülük ve entegasyona dayalı her türlü diyaloga açık bir izlenim bırakmaktadır. Özgürlük ve demokrasi ilkelerini de göz önünde bulundurarak hareket etmektedir.

Anahtar kelimeler: Kazakistan, iktidar, siyaset, Orta Asya, N.Nazarbayev, K.Tokayev, lider.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6887/2021-136-3-111-118>

Alındı: 05.04.21 / Onaylandı: 03.08.21

Giriş

19 Mart 2019'da otuz yıl boyunca ülkeyi yöneten Nursultan Nazarbayev kendi isteği ile istifa edince yerine Tokayev devlet başkanı olarak yerleşmiştir. 9 Nisan, Tokayev ulusal kanallardan Kazakistan'da erken cumhurbaşkanlığı seçimlerinin 2019 yılı 9 Haziran tarihinde yapılacağını duyurmuştur.

İlk olarak, Tokayev'in profesyonel diplomat olduğunu belirtmemiz gerekmektedir. Yeni Cumhurbaşkanı Sovyet diplomatlarının yetiştiği Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (MGIMO) mezunudur. 1975-1991 yılları arasında Sovyet diplomatı olarak Singapur'da ve Çin Halk Cumhuriyeti'nde görev yapmıştır. Sovyetler Birliği dağılma sürecine girdiğinde Tokayev "başkâtip" olarak görev yapmaktaydı ve dış politikada tecrübeli bir diplomat olarak görülmekteydi. Bundan dolayı bağımsız Kazakistan'ın dış politika anlayışının oluşmasında kilit rol oynamaya adaydı.

Sovyet Birliği dağıldıktan sonra Nursultan Nazarbayev Kazakistan diplomasisini oluşturmak için Sovyetler Birliği dönemi diplomatlarını ülkeye çağırmaya başlamıştır. Tokayev'in hatıralarına bakıldığında, 1985 yılında Nazarbayev'in Sovyet heyeti üyesi olarak Çin'e yaptığı ziyaret esnasında kendisiyle tanıştığı ve daha sonra Nazarbayev'in davetine icabet ederek ülkeye döndüğü anlaşılmaktadır. Bununla ilgili olarak Tokayev, 2003 yılında kaleme aldığı ve Türkçeye "Galibiyet" olarak aktarılan hatıratında şu ifadeleri kullanmaktadır:

"1985 yılında, Kazakistan'ın müstakbel Cumhurbaşkanı ile karşılaştığım için bütün ömrüm boyunca kaderime minnettar olacağım. Bu kısa tanışma olmasaydı, doğduğum ülkeme ne zaman

döneceğim belli olmayacaktı, sadece vatanımdan değil, onun hudutlarından da çok uzaklarda tanınan birisi olacaktım. Bu geniş kalpli insan bana inandı, doğduğum ve gençliğimi yaşadığım Kazakistan'ın refahı için yeteneklerimi kullanmama olanak tanıdı." [1]

1992 yılında Kazakistan Dışişleri Bakan Yardımcısı olarak göreve başlayan Tokayev, Kazakistan diplomasisinin gelişmesi sürecinde büyük emek harcamıştır. Daha net bir ifadeyle, Tokayev'i ülkenin çok vektörlü dış politikasının mimarı olarak nitelendirebiliriz. 1994-1999 ve 2002-2007 yılları arasında Kazakistan Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Tokayev, Kazakistan'ın uluslararası toplumda kendine yer edinmesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca Tokayev, 2011 yılında eski Sovyet Cumhuriyetlerinden Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Yardımcısı olarak atanan ilk diplomattır. Bu sebeple Tokayev'in uluslararası politikadaki itibarı oldukça yüksektir.

İkinci olarak, Tokayev'in entelektüel bir kişiliği vardır. Küresel politika ve Kazakistan diplomasisi üzerine onlarca kitabı bulunmaktadır. Kazakistan'da Uluslararası İlişkiler eğitimi gören öğrenciler onun kitaplarını okuyarak ve onu örnek alarak yetişmişlerdir. Tokayev'in kaleminden çıkan "Birleşmiş Milletler: Barışa Yarım Asır Hizmet (1995)", "Bağımsızlık Bayrağı Altında (1997)", "Küreselleşen Dünyada Kazakistan'ın Dış Politikası (1998)", "Kazakistan Cumhuriyeti'nin Diplomasisi (2001)", "Galibiyet: Diplomasi Öyküleri (2003)" ve "Işık ve Gölge (2007)" eserleri sadece Kazak dış politikasını değil, aynı zamanda Kazakistan'ın devletleşme sürecini anlamak isteyenlere de önerilebilir.

Tokayev, dünyanın gidişatını doğru okuyan ve buna uygun olarak dış politika geliştiren bir şahsiyettir. Kazakistan'ın benimsediği pragmatik dış politika ve bunu uygulamadaki başarısı bir yandan Nazarbayev'in vizyoner görüşü, diğer yandan da Tokayev'in diplomasi tecrübesi ve derin bilgisi sayesinde. En önemlisi ise Tokayev, Kazakistan'ın komşuları Rusya'yı ve Çin'i içeriden bilen birisidir. Nihayetinde, Kazakistan'ın güvenliği bu iki büyük güçle kurduğu dengeli politikaya bağlıdır. Özellikle, Tokayev'in Çin konusunda uzman olduğunu belirtmemiz gerekmektedir. Hatta Kazakistan'ın Dışişleri Bakanı olarak görev yaptığı dönemde Tokayev, dünyada Çince bilen tek Dışişleri Bakanı olarak tanınmaktaydı. Bu sebeplerden dolayı Tokayev döneminde Kazakistan'ın dış politikasında önemli değişiklikler yaşanmayacağını söyleyebiliriz. Esasen, kendisinin de açıkladığı gibi Tokayev, Nazarbayev'in belirlediği politikaları devam ettirecektir. Bu bağlamda Nazarbayev ile Tokayev arasında bir uyum olduğu görülmektedir. 2010 yılında kaleme aldığı "O Tarih Yazıyor" başlıklı kitabı Kazakistan'ın kurucu Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in dünyadaki ve ülkedeki önemini tartışmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Tokayev'in yeni Cumhurbaşkanı olarak ilk icraatının başkent Astana'nın adını "Nur-Sultan" olarak değiştirmesinin nedeni anlam kazanmaktadır.

Daha geçen sene Tokayev, İngiliz BBC TV Kanalı «**Hard Talk**» programı ile 21 Haziran 2018'de yapılan röportajda Nazarbayev iktidardan gitmiş olsa bile iç ve dış politikaya etkisi olacağını dile getirmiştir. Sonra, 23 Nisan'da parti lideri Nursultan Nazarbayev, Nur Otan'ın parti kongresinde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerine Tokayev'i aday olarak göstermiştir. «Nazarbayev ilk önce çok vektörlü bir dış politika kursunu başarıyla yürütebilecek birini aramıştır. Ülkenin refahı buna bağlıdır. Avrasya'nın kalbinde yer alan ülke toprağı küresel boyutlarda bile büyüktür fakat nüfusu azdır. Ayrıca Kazakistan'ın her iki tarafında bulunan Rusya ve Çin gibi büyük ülkeler, güney kıyısında Orta Asya'daki gerilimler Kazakistan'ın barışçıl yol aramaya teşvik etmektedir. Çatışmaların gerçekleşmesine izin veremeyiz» dedi Almatı şehri Belediye Meclisi Üyesi, siyasetçi Marat Shibutov [2] . Bununla birlikte iktidarı destekleyen Komünist Halk Partisi'nin üyesi Sultanbek Sultangaliyev ve siyaset bilimci Erlan Sairov Tokayev'i başkan adayı olarak göstermiş olan iktidar partisinin kararını memnuniyetle karşılamıştır. «Kassym-Zhomart Kemelevich siyasi Olympus'u yürütme ustalığı ve kişisel prestiji ile değişmez bir temsilci olarak kabul edilir ve kendisi devleti düşünen entelektüel bir lider olarak tanınmıştır» demiş Sultangaliyev. Yerlan Sairov, «K.Tokayev'i Nur Otan sundu. Bu doğru seçimdir. Makul bir çözümdür. Bence bu ulusal bir fikir birliği ve sosyal umutlar doğuran birey olduğunu düşünüyorum» demiştir. Eski Senato Milletvekili, muhalif siyasetçi, «Kazakistan'da Parlamente Geliştirme» vakfının yöneticisi

Zauresh Battalova Tokayev'i seçilmiş insan olarak tanımlamıştır. İktisatçı Muhtar Tayzhan, «Bize yeni bir başkan ismi belli oldu» demiştir. Ona göre, diğerleriyle karşılaştırıldığında Tokayev'i seçime göstermesi «En iyi seçenek» olarak değerlendirmiştir [3].

Ulusal Araştırma Enstitüsü Direktörü Buriykhhan Nurmuamedov: «Otuz yıldan fazla zaman içerisinde sadece Nazarbayev'in yönettiği ülkede tek bir yaşam ritmi ile istikrarlı bir siyasi yönetim sistemi kalıplaşmıştır». «Eğer Nazarbayev iktidarı Tokaev'e güvenip teslim etmeyi düşünmüş ise onu teknik bir aday olarak kısa bir süre için düşünmemiştir. Benim düşünceme göre, 2024 yılına kadar Kazakistan'da iktidar değişimi konusu kapalı kalacaktır» diye değerlendirmiştir Marat Shibutov. «Nur Otan» Parti Kongresi'nde Nursultan Nazarbayev: «Ben bilinçli bir şekilde karar verdim. Bu yüzden Kasym-Jomart Tokayev bütün Kazakistan halkı için eşit haklar ve dostluk ilkesine yönelik siyaset yürüteceğine inanıyorum» diye konuşması boşuna değildir. Çünkü 20 Mart tarihinde Kazakistan Devlet Başkanı Tokayev geçici başkanlık görevine başladıktan sonra kısa sürede Nazarbayev'in pozisyonuna aday olduğunu kanıtlamıştır. Tokayev konuşmasında şunları dile getirmiştir: «Nazarbayev yolunu devam etmenin büyük bir onur olduğunu düşünüyorum. Büyük toptığımızı belirleyip ve geleceğimizin yolunu net göstermiş olan Ulus Lideri'nin emaneti bizi en üst seviyelere taşıyacaktır» [4].

Egemen Kazakistan gazete röportajında «Uluslararası arenadaki mevcut durum çok yoğundur. Ülkenin gelecekteki dış politikasında ne yapacaksınız?» sorusuna şöyle cevaplamıştır: «Çok vektörlü politika-Kazakistan'ın coğrafi konumundan, jeo ekonomik durumundan oluşmaktadır. Bu uzun vadeli bir stratejik yöndür. Bağımsızlık kazanmasından bu yana, ülke lideri bu yolu izlemiştir. Netice olarak bu strateji sayesinde devletlerarası çatışmalardan, bölgesel çatışmalardan kaçındık. Dünya bizi barışı koruyan bir devlet olarak tanıdı. Bugün barışı koruma görevi ülkenin dış politikasının önceliğidir. Kazakistan, Asya'da bir barış platformu diyebiliriz. Dış politikasında Kazakistan, Rusya, Çin, Avrupa, ABD, Orta Asya ve İslam dünyası ile işbirliğine büyük önem vermektedir. Ek olarak, Kazakistan bağımsızlık yıllarında birkaç entegrasyon sürecine başlamıştır. Bu bağlamda, geleneğin bağı değişmeden korunacak, politikamız değişmeyecektir. Çok vektörlülük stratejisi Kazakistan diplomasisinin önceliği olmaya devam edecektir» [5].

Bunula birlikte «Ülkesinin geleceğini düşünen Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Esil ırmağının yakasında yeni başkentimizi kurmuştur. Bugün Nur-Sultan (Astana) şehri dünyanın dört bir yanından temsilcileri bir araya getirerek, kapsamlı konuları tartışan küresel merkezlerin biri olarak tanınmıştır. Zengin ruhsal mirasımız kuşakların zihnini açıp antik tarihi yeniden canlandırmıştır. Dolayısıyla ilk başkanımızın başarılı ve verimli yoluna devam etmeyi onurlu ve kutsal bir görev olduğunu düşünüyorum! Devlet Başkanımızın belirlediği stratejik yön daima bizim yönümüz ve yanılmayan trendimiz olacak» demiştir Tokayev [6].

Bu nedenle, Nursultan Nazarbayev, Nur Otan" Partisi adına Kasym-Zhomart Tokaev'i Başkanlık adayı olarak göstermeyi önermiştir. «Yıllarca birlikte çalışarak, bugün ülkedeki en yüksek mevki için onu en değerli aday olarak görüyorum» demiştir Nusultan Nazarbayev, «Nur Otan» partisinin on dokuzuncu olağanüstü kongresinde yaptığı konuşmasında [7].

Orta Asya Demokrasi Geliştirme Fonu'nun direktörü olan siyaset bilimci Tolganay Umbetalieva şunları söyledi: «Şu anda hükümete Nursultan Nazarbayev'in çıkarlarını savunan bir adaya ihtiyacı var. Bu açıdan, o değerli bir aday olabilir». «Alternatif» Siyasi Analitik Araştırma Merkezi direktörü Andrei Chebotarev: «Tokayev, tüm kararları Nursultan Nazarbayev ile danışarak almıştır. Tokayev, dış politikayı profesyonel bir seviyeye getirebilir ve diğer ülkelerle ilişkilerde ulusal çıkarların korunmasına odaklanabilir. Her şeyden önce çok vektörlü politika korunacaktır» [8].

Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev, Egemen Kazakistan gazetesi ile röportajında, cumhurbaşkanlığına yaptığı ilk seyahatini Türkistan'dan başlamasını şöyle açıklamıştır: «Türkistan, yalnızca Kazak halkı için değil, tüm Türk halkları için de kutsal bir mekandır. Türkistan yüzyıl asırdır insanlığın şeceresi ve bir medeniyet şaheseridir. İzliyorsanız, halkımızın tarihinde halkımızın tarihini başlatan insanlar, ciddi siyasi kararlar alırken en önemli

anlarda Türkistan'a boyun eğmişlerdir. Biliyorsunuz, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Abişevich Nazarbayev, bu kutsal yere sık sık gelmektedir. En parlak göstergenin biri, Cumhurbaşkanı Türkistan'ı Güney bölgenin merkezi haline getirmiştir. Bölgeye kutsal yerin adını veren İlk Cumhurbaşkanı, tarihi adaleti yeniden sağlamış, devleti sağlam bir şekilde kurmuş ve ulusal kimliğimizi ve dayanışmamızı güçlendirmiştir. Başkan olarak benim de ana görevim ve yaşam vizyonum bu yönde olacaktır» [9].

3 Nisan'da Tokayev, cumhurbaşkanı olarak ilk resmi ziyareti Moskova'dan başlayarak Rusya cumhurbaşkanı Vladimir Putin ile görüşmüştür. Görüşmelerde Nazarbayev'in selamlarını Putin'e ileterek «Ulus liderinin» (Nazarbayev'in) siyasetini devam ettireceğini dile getirmiştir. Putin Tokayev'e Kazakistan'da Rus teknolojisi ile bir nükleer santral inşa etme konusunda teklifte bulunmuştur. Bu teklif Kazakistan toplumunda yoğun bir şekilde tartışılmış ve eleştirilmiştir. Aynı şekilde 14 Nisan tarihinde Tokayev Taşkent'e ilk resmi ziyaretinde Özbekistan Cumhurbaşkanı Shavkat Mirziyayev'e toplantı sırasında Nazarbayev politikasına devam edeceğini bir daha dile getirmiştir. Kassym-Jomart Tokayev dış politikada Nazarbayev'in yönü ile başkan olarak ilk ziyaretlerini Özbekistan ile Rusya'ya yapmıştır. Bu ülkelerle iyi ilişkiler olmadan Kazakistan daima gelişmeyecektir. Kassym-Zhomart Tokayev, hem Putin hem Shavkat Mirziyev ile tanışmıştır. Bu ziyaretler de Kazakistan'ın adı geçen komşularla ilişkilerini geliştireceğini kanıtlamaktadır [6]. Tokayev Taşkent'e ilk resmi ziyaretinin diplomatik protokol dili ile açıklaması şöyledir: «Birinci devlet ziyareti hangi ülkeye yapıldıysa, o ülke en önemli stratejik bir müttefik olduğu anlamını taşımaktadır». [10].

Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın ilk devlet ziyareti nasıl bir sonuç çıkartabiliriz? Siyasetçi, Dış Politika ve Ekonomik Araştırma Enstitüsü başkanı Oljas Berkinbayev'e göre, Kazakistan Devlet Başkanı Kassym-Zhomart Tokayev, Özbekistan'a ilk devlet ziyaretine başlaması tesadüfi değildir. Nur-Sultan ve Taşkent arasındaki ilişki son iki yılda yeni bir seviyeye ulaşmıştır. Kassym-Zhomart Kemelov'un Moskova ziyaretinden sonra, Taşkent ziyareti çok vektörlü politikayı temel alan Kazakistan'ın Orta Asya entegrasyonuna önem verdiğini kanıtlamaktadır. Ziyaret sırasında Orta Doğu ve Afganistan, bölgedeki güvenlik problemleri ile su enerjisi ve ticaret ile ekonomik alanların geliştirme konuları ileri sürülmüştür [11].

Sonuç

Elde ettiğimiz veriler dış politikanın Nazarbayev'in etkisi altında gerçekleşeceğini göstermektedir. Tokayev'in Nazarbayev'i izlemeye devam edeceğini açıklamaktadır. Bu nedenle, K.Tokayev yeni bir başkan olarak siyasi yönünde Nazarbayev geleneği devam edecektir. Bu yüzden K.Tokayev'i Nazarbayev'in yolunu devam eden mirasçisi diyebiliriz. Aynı zamanda Özbekistan'a, Rusya'ya başarılı ziyaretleri komşu ülkeler ile barışı devam etme amacı ile çok vektörlülük siyasetini koruma anlamını taşımaktadır. Türkistan'daki Beket Ata ve Hoca Ahmet Yesevi türbesi gibi Kazak kutsal mekanlarına küçük hac seferleri ile başlamasının arkasında Kazak halkının dini, kültürü ve tarihine olan hürmetinin belgesidir. Böylece bir taraftan Türk Dünyası'nın kutsal mekanın ziyaret ederek Türk Dünyası'nın yanında olduğu mesajı verirken diğer taraftan kutsal geleneğe bağlılığını göstermektedir.

Demek ki yeni dönemde Kazakistan dış politikası çok vektörlü kimliğini koruyacaktır. Bu çerçevede Tokayev'in 3 Nisan 2019 tarihinde ilk yurtdışı ziyaretini Rusya'ya gerçekleştirmesi, Kazakistan'ın dış politikasında değişiklik yaşanmayacağını gözler önüne sermektedir. Tokayev Rusya Gazetesine verdiği röportajda, Nazarbayev'in "Kazakistan ve Rusya Tanrı'nın tayin ettiği komşulardır ve halklarımızın temel çıkarları adına hep birlikte olacağız" sözlerini hatırlatarak şu açıklamayı yapmıştır:

"En başından beri, devletlerimiz arasında yoğun bir siyasi diyalog kurulmuştur ve (bu diyalog) sürekli olarak sürdürülmektedir. İyi komşuluk ve karşılıklı saygı ilkelerine dayanarak yapıcı bir şekilde çözemediğimiz hiçbir sorun yoktur. Biz Kolektif Güvenlik İşbirliği Örgütü'nde güvenilir

müttefiklerimiz. Ticaret, ekonomi, yatırım, bilimsel, teknik, kültürel ve insani alanlar dahil olmak üzere işbirliğini derinleştirme konusunda büyük bir potansiyele sahibiz. Rusya, geleneksel olarak Kazakistan'ın en büyük ticari ortağıdır. Ülkelerimiz çok taraflı uluslararası ve bölgesel platformlarda çabalarını yakın işbirliği içinde koordine ediyorlar. Bugün Avrasya Ekonomik Birliği ve ona bağlı yapılar, Avrasya sahasındaki entegrasyon süreçlerinin itici gücü olarak hizmet etmektedir." [12]

Bu açıklamalardan yola çıkarak Tokayev'in Nazarbayev'in önderliğinde geliştirilen dış politikadaki denge anlayışlarını sürdüreceğini söyleyebiliriz. Bu bakımdan Nazarbayev'in ülke yönetimini, dış politikadaki dengeleri anlayan ve bu dengelerin sürdürülmesi için gerekli bilgi birikimine sahip olan bir isme emanet ettiği görülmektedir.

Kaynaklar

1. Tokayev K. Galibiyet: Diplomasi Öyküleri / K. Tokayev. - Ankara: Kurmay Kitap Yayın Dağıtım, 2005. – 466 s.
2. Tokayev K. Nazarbayev'in iç ve dış politikaya etkisi olacaktır. [Web resource]. - 2019. -URL: <https://kaz.365info.kz/tokhaev-nazarbaev-ketse-de-ishki-zhane-syrtkhy-sayasatkha-ykhpaly-bolady-320554>. (erişim tarihi: 21.04.2019).
3. Kaz Bilgi. Nazarbaev neden Tokayev'i Kazakistan'ın İkinci Başkanlığına Sundu? [Web resource]. - 2019. -URL: https://www.lenta.inform.kz/kz/dala-kokzhaly-nazarbaev-kazakstannyn-ekinshi-prezidentine-nelikten-tokaevty-usyndy_a3520283. (erişim tarihi: 21.04.2019)
4. Tayzhan.M. Yeni Başkan Kassymzhomart Tokayev Olacaktır. [Web resource]. - 2019. - URL: <https://www.facebook.com/mukhtar.taizhan/posts/2196988750385944>. (erişim tarihi: 21.04.2019).
5. Togzbaev.K. Başkan Nazarbayevsiz Otuz Gün. [Web resource]. - 2019. -URL: <https://www.azattyq.org/a/kazakhstan-30-days-without-nazarbayev/29890855.html>. (erişim tarihi: 23.04.2019).
6. Gabbasov.R Başkanın Yoluna Devam Etmeyi Onurlu Bir Görev Olarak Görüyorum. [Web resource]. - 2019. -URL: https://www.inform.kz/kz/tokaev-elbasynyn-zholyn-zhagastyrudymartebeli-mindet-sanaymyn_a3519770?fbclid=IwAR1y2bd-qjSEfo4fJcicmdfzXLqefHhgwECGMJ64ucAt196jSKqKco1Gdpg. (erişim tarihi: 23.04.2019).
7. Kydyrali.D. Hem Varlığımız Hem Zenginliğimiz Bağımsızlıktır. [Web resource]. - 2019. -URL: <https://egemen.kz/article/186793-prezident-barymyz-da-baghymyz-da-%E2%80%93tauelsizdik>. (Erişim tarihi: 23.04.2019).
8. Sabekov.S. Nursultan Nazarbaev, Kassym-Jomart Tokaev'i "Cumhurbaşkanı Adayı" adaylığına aday göstermeyi teklif etti. [Web resource]. - 2019. - URL: https://www.inform.kz/ru/nursultan-nazarbaev-vydvynul-kandidaturu-kassym-zhomarta-tokaeva-v-kachestve-kandidata-v-prezidenty-ot-partii-nur-otan_a3519688?fbclid=IwAR0MfG7oLiI63qls6zZXoNqyyk7PNG0I4IWDfrbltBa5Vv96FH84Jctg6yQ. (erişim tarihi: 24.04.2019).
9. Orin.S.A. Cumhurbaşkanı pozisyonunu koruyan aday. [Web resource]. - 2019. - URL: <https://www.azattyq.org/a/kazakhstan-candidate-tokayev/29898999.html?fbclid=IwAR0xSAzxcQCoFOw3DS3uIZDA5fpeE467Hot2ZJ2B5n5JQ0Dmo-thbYEBNjc> (erişim tarihi: 23.04.2019).
10. SBÇE. Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın Özbekistan'a yaptığı ziyareti değerlendirme. [Web resource]. - 2019. - URL: https://www.facebook.com/isrs.uz/?__tn__=%2Cd%2CPR&eid=ARAomw4pg9h7DctzNB8MMc

vGtflqm1vL_Ihm9QQB-LWccxh89qodVcVTzvgq2t202T5byUflbaXKq_4v. (Erişim tarihi: 23.04.2019).

11. Berkinbayev.O. Kazakistan Devlet Başkanının ilk devlet ziyareti nasıl değerlendirilebiliriz? [Web resource]. - 2019. - URL: https://www.inform.kz/kz/kr-prezidentinin-algashky-memlekettik-saparynan-kanday-korytyndy-zhasauga-bolady-sarapshy-pikiri_a3519086. (erişim tarihi: 23.04.2019).

12. Dinmammed Ametbek. Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev'in Dış Politika Anlayışı. [Web resource]. - 2019. - URL: <https://www.ankasam.org/kazakistan-cumhurbaskani-tokayevin-dis-politika-anlayisi/>. (erişim tarihi: 23.04.2019).

E. Оңғарова

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

Қазақстан Республикасының президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың сыртқы саясаттағы негізгі бағыттары

Аңдатпа. Н.Назарбаев саяси аренада өзінен кейін Қ.Тоқаевты тағайындады. Биліктің ауысуымен қатар саяси аспектілер де өзгертіндей болып көрінді. Бірақ Н.Назарбаев Қ.Тоқаевты өз билігінен кейінгі лидер ретінде тағайындауы да өз көзқарасына сәйкес көшбасшы іздегенін және тапқанын көрсетеді. Екі лидер жылдар бойы бір саяси аренада ортақ әрекет етіп және бір-біріне қолдау көрсетіп келеді. Яғни олар бір-бірін жақын танытындығын айта кету керек. Н.Назарбаевтың билігі кезеңінде Қ.Тоқаев сыртқы істер министрі сияқты маңызды позицияларда қызмет атқарды. Сонымен қатар саяси жағдайларда ортақ шешімдерде ақылдаса әрекет етті. Екі лидердің тағдыры Қазақстан тәуелсіздік алған жылдардан бастап тоғысқан еді. Сонымен қатар Қазақстанның саяси нормалары мен стандарттары арасында үйлесімділікті қамтамасыз етуге бағытталған бастамаларды бірге жүзеге асырды. Екі лидер министрлік деңгейіндегі мәселелерді де ортақ ымыраға келе отырып шеше білген. Сонымен қатар шетел өкілдерімен ұйымдастырылған кездесулерге ортақ ат салысқан. Тіпті Каспий теңізінің мәртебе мәселесі сияқты маңызды мәселелер аясында ортақ позицияны ұстанған. Талдау нәтижесі Қ.Тоқаевтың Н.Назарбаевтың көз-қарасын қолдайтын көшбасшы ретінде көрсетеді. Бұл көп векторлылық пен интеграцияға негізделген әртүрлі диалогқа ашық екенін көрсетеді. Сонымен қатар демократия мен сөз бостандығына негізделген қағидаларды ұстана отырып әрекет етеді.

Түйін сөздер: Қазақстан, билік, саясат, Орта Азия, Н.Назарбаев, К.Тоқаев, көшбасшы.

Y. Ongarova

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Fundamental routes in foreign policy of the president of the Republic of Kazakhstan Kassym-Jomart Tokayev

Abstract. N.Nazarbayev after himself in the political arena left K.Tokayev. Political aspects seemed to change with the transition change of power. But N.Nazarbayev was looking for a leader as K.Tokayev as in common with his approaches. Both leaders have acted jointly in the same political field for years and supported each other. It should be emphasized that he knows they know each other very well. During the period of N.Nazarbayev K.Tokayev assumed the position of Minister of Foreign Affairs. However many politicians acted in consultation during the negotiations. Relations between the two leaders started with the independence of Kazakhstan. It has also carried out initiatives aimed at ensuring harmonization between the political regulations of Kazakhstan and the new legal norms and standards. The planned talks between the two sides were

conducted at the ministerial level. At the same time, it has organized different meetings between the representatives of foreign countries of Kazakhstan. The even agreed on serious issues such as the Caspian Sea status negotiations. According to the results of the research K.Tokayev emerges as a leader who continues N.Nazarbayev's political views. It leaves a clear impression to any dialogue based on multi-vectorism and integration. It acts by considering the principles of freedom and democracy.

Keywords: Kazakhstan, power, politic, Central Asia, N.Nazarbayev, K.Tokayev, leader.

References

1. Tokayev K. Galibiyet: Diplomasi Öyküleri [The Winner: Stories of Diplomacy], (Kurmay Kitap Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, 466 p.), [in Turkish].
2. Tokayev K. Nazarbayev'in iç ve dış politikaya etkisi olacaktır. Available at: <https://kaz.365info.kz/tokhaev-nazarbaev-ketse-de-ishki-zhane-syrtkhy-sayasatkha-ykhpaly-bolady-320554>. [in Turkish], (accessed 21.04.2019).
3. Kaz Bilgi. Nazarbaev neden Tokayev'i Kazakistan'ın İkinci Başkanlığına Sundu? Available at: https://www.lenta.inform.kz/kz/dala-kokzhaly-nazarbaev-kazakstannyn-ekinshi-prezidentine-nelikten-tokaevty-usyndy_a3520283. [in Turkish], (accessed 21.04.2019).
4. Tayzhan.M. Yeni Başkan Kassymzhomart Tokayev Olacaktır. Available at: <https://www.facebook.com/mukhtar.taizhan/posts/2196988750385944>. [in Turkish], (accessed 21.04.2019).
5. Togzbaev K. Başkan Nazarbayevsiz Otuz Gün. Available at: <https://www.azattyq.org/a/kazakhstan-30-days-without-nazarbayev/29890855.html>. [in Turkish], (accessed 23.04.2019).
6. Gabbasov.R Başkanın Yoluna Devam Etmeyi Onurlu Bir Görev Olarak Görüyorum. Available at: https://www.inform.kz/kz/tokaev-elbasynyn-zholyn-zhagastyurdy-martebeli-mindet-sanaymyn_a3519770?fbclid=IwAR1y2bd-qJSEfo4fJcicmdfzXLqefHhgwECGMJ64ucAt196jSKqKco1Gdpg. [in Turkish], (accessed 23.04.2019).
7. Kydyrali.D. Hem Varlığımız Hem Zenginliğimiz Bağımsızlıktır. Available at: <https://egemen.kz/article/186793-prezident-barymyz-da-baghymyz-da-%E2%80%93tauelsizdik> [in Turkish], (accessed 23.04.2019).
8. Sabekov.S. Nursultan Nazarbaev, Kassym-Jomart Tokayev'i "Cumhurbaşkanı Adayı" adaylığına aday göstermeyi teklif etti. Available at: https://www.inform.kz/ru/nursultan-nazarbaev-vydvinul-kandidaturu-kasym-zhomarta-tokaeva-v-kachestve-kandidata-v-prezidenty-ot-partii-nurotan_a3519688?fbclid=IwAR0MfG7oLiI63qls6zZXoNqyyk7PNG0I4IWDfrbltBa5Vv96FH84Jctg6yQ. [in Turkish], (accessed 24.04.2019).
9. Orin.S.A. Cumhurbaşkanı pozisyonunu koruyan aday Available at: <https://www.azattyq.org/a/kazakhstan-candidate-tokayev/29898999.html?fbclid=IwAR0xSAzKQCofOw3DS3uIZDA5fpeE467Hot2ZJ2B5n5JQ0Dmo-thbYEbNjc>[in Turkish], (accessed 23.04.2019).
10. SBÇE. Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın Özbekistan'a yaptığı ziyareti değerlendirme. Available at: https://www.facebook.com/isrs.uz/?__tn__=%2Cd%2CPR&eid=ARAomw4pg9h7DctzNB8MMcvGtfLqm1vL_Ihm9QQB-LWccxh89qodVcVTzvgq2t202T5byUflbaXKq_4v. [in Turkish], (accessed 23.04.2019).
11. Berkinbayev.O. Kazakistan Devlet Başkanının ilk devlet ziyareti nasıl değerlendiriliriz? Available at: https://www.inform.kz/kz/kr-prezidentinin-algashky-memlekettik-saparynan-kanday-korytyndy-zhasauga-bolady-sarapshy-pikiri_a3519086. [in Turkish], (accessed 23.04.2019).

12. Dinmuhammed Ametbek. Kazakistan Cumhurbaşkanını Tokayev'ın Dış Politika Anlayışı. Available at: <https://www.ankasam.org/kazakistan-cumhurbaskani-tokayevin-dis-politika-anlayisi/>. [in Turkish], (accessed 23.04.2019).

Yazar hakkında bilgi:

Ongarova Yerkinay Musladinovna – Öğretim Görevlisi, Şarkiyat Fakültesi, Türksoy Bölümü, Al-Farabi Kazak Ulusal Üniversitesi, Almaty, Kazakistan.

Ongarova Yerkinay Musladinovna - Senior Lecturer, Department of Oriental Studies, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.